

Relația tată-fiu în cartea de memorii *Tata Vasile în 73 de episoade și XIV scrisori* de Vladimir Beșleagă

Oxana STANȚIERU

Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți
oxana.stantieru@gmail.com

Abstract: Memoirs are often centred on rebuilding one's coming of age story, through the child-parent relationship, from the perspective of four combinations: the son writes about the father, about the mother; the daughter writes about the father, the mother. This type of memoirs justifies an almost universal motivation: children feel the need to rediscover their parents through a process of remembrance for a conciliatory effect. In this regard, the memoirs of the Bessarabian canonical writer Vladimir Beșleagă described in *Father Vasile in 73 Episodes and XIV Letters* are more than a documentary fixation of the historical framework from the left bank of the Nistru river, of the authentic language and sketches that marked their existence. The author confesses and lets the father himself speak through his letters, in order to reconcile with his parent's way of being, with his own perception of his father. This article aims at highlighting the characteristics of the father-son relationship evoked in the book of memoirs *Father Vasile in 73 episodes and XIV letters*, in the light of the narrator's need to forgive and accept, to free himself from his own frustrations and to give new dimensions to this relationship.

Keywords: *Vladimir Beșleagă, memoirs, Bessarabian writer, retrospective awareness, childhood remembered.*

*“Memoir begins not with event
but with the intuition of meaning – with the mysterious fact
that life can sometimes step from the chaos of contingency
and become a story.”*

[Birkerts, 2008: 3]¹

Opera literară posedă, în termenii lui Adrian Marino, o *polisemie congenitală*, „o *plurisemnificație*” care stabilește specificul suprastructurii literare, nivel în care opera trece „într-un spațiu imaginar, pluridimensional, nelimitat, în expansiune, suprapus structurii de bază” [Marino, 1968: 59]. Acest nivel este al sensului și al semnificațiilor operei literare.

Adevăratul sens al memoriilor devenirii și modelării unei personalități se compune din totalitatea circumstanțelor și a celor moștenite de la familie. *Ceea ce și cum* se rememorează

¹ „Memoriile încep nu cu un eveniment, ci cu intuiția sensului – cu premisa misterioasă că viața ar putea uneori să pășească din haosul contingenței și să devină o povestire.” (t.n.)

dintr-un traseu de formare devine narațiune definitorie a vieții unui autor. Indiscutabil, istoria fiecărui individ este unică, particulară în cele mai neașteptate manifestări, dar trebuie să admitem că există niște arhetipuri repetitive/recurente în spatele fiecărui „roman familial”. Conceptul lui Freud de „roman familial”, care se referea la drama lui Oedip și complexul acestuia, nu se mai bucură de aceeași popularitate printre contemporani, totuși nu poate fi negat faptul că nu există o relație mai formativă decât cea dintre părinte și copil.

Astfel, pare motivată apariția memoriilor centrate pe restabilirea unui traseu de devenire, prin prisma relației copii-părinți și din perspectiva a patru combinații: fiul scrie despre tată, despre mamă; fiica scrie despre tată, despre mamă. Acest tip de memorii justifică o motivare aproape universală: copiii simt necesitatea de a-și redescoperi părinții printr-un proces de rememorare, în ideea efectului de conciliere. Acest tip de memorii prezintă interes nu doar din punct de vedere psihologic, ci și din perspectiva strategiilor de prezentare: o explorare la nesfârșit a trecutului, folosind conștientizarea/sensibilizarea retrospectivă. Dificultatea de a scrie acest tip de memorii constă în a stabili corect sensul dramei personale, de a găsi echilibrul dintre expunerea confesivă și prezentarea mai reținută. Memorialiștii par să fie preocupați de limitele sincerității, de sentimente rănite și violarea intimității, pe care majoritatea familiilor o onorează tacit. Totuși, într-o astfel de rememorare, scriitorii descoperă o ocazie de a se întoarce emoțional, creând conexiuni impresionante, care nu au existat în momentul experienței. Ea poate fi regeneratoare și compensatorie în cel mai profund mod.

Nu trebuie uitat însă că orice carte de memorii operează o rememorare selectivă, iar *sinceritatea*, în accepția lui E. Simion, una din clauzele acestui gen biografic, trebuie tratată cu o doză de reținere, deoarece:

1) memorialistul (ca individ) este subiectiv, are simpatii și antipatii și, deci, sinceritatea confesiunii este limitată și 2) între momentul trăirii și momentul scrierii este o mai mare sau o mai mică distanță. Suficient timp pentru ca memoria să trădeze, să deformeze. [Simion, 2002: 13]

Memorialistul își asumă, povestind viața, probabilitatea că nu va fi crezut, că cele narate de el vor fi puse la îndoială, că va fi acuzat de trierea evenimentelor sau chiar de camuflare a adevărului pur, deși operează cu date verificabile. În pofida acestor afirmații, povestirea confesivă tinde să fie cât mai aproape de adevăr, cât mai sinceră.

Unul din exemplele reprezentative ale acestui tip de memorii în literatura din Basarabia este cartea lui Vladimir Beșleagă *Tata Vasile în 73 de episoade și XIV scrisori*, care, „de nu răstoarnă definitiv reprezentarea criticii și istoriei literare despre opera sa, îi modifică de bună seamă unghiul de interpretare” [Sleahitișchi, 2016: 64-65].

Vladimir Beșleagă este un scriitor ancorat în valorile neamului. Prozator, eseist, poet, publicist, el este considerat nu doar unul dintre reprezentanții de seamă ai generației '60, dar și unul dintre scriitorii canonici ai literaturii române din Basarabia. Scriitorul a creat imagini memorabile, conservând prin cuvânt chipuri și locuri. Mai mult decât atât, autorul posedă o intuiție a sensului pe care îl are cuvântul scris. Într-un interviu, Vladimir Beșleagă declară că o investigație biografică l-a făcut să înțeleagă că „Tata Vasile” este cartea spre care a tins de mai mult timp. După *Zbor frânt*, carte dedicată mamei, după *Acasă și Destine transnistrene*, volume dedicate consătenilor și satului natal, apare o carte de memorii despre tata Vasile. Într-un interviu pentru ziarulnational.md, Vladimir Beșleagă mărturisește:

Tatăl meu a fost un om aparte. Avea harul povestitului. Avea umor. Era un personaj foarte interesant. Deși cu mine era în relații tensionate de multe ori, fiindcă era în conflict cu maică-mea. Ei se mai certau, iar eu îi luam apărarea mamei. Odată cu anii, însă, mi-am dat seama că a fost un om deosebit.

La un moment dat, în 2008, aveam așa o stare când în nicio lună am rememorat toate întâmplările. Le-am aranjat așa cum le țineam minte, fără niciun gând de publicare. La lansarea cărții am spus că acesta a fost pentru mine un exercițiu de memorie. Odată cu vârsta, memoria slăbește, dar dacă răsfoiești trecutul, găsești lucruri foarte interesante. Iar eu din '86, când am avut o operație, am început să-mi recapitez propria viață, pentru că nu știam dacă o să mai ies de acolo. [Bortă, 2015]

Motivarea vine și din partea lui tata Vasile însuși, care, în P.S.-ul primei scrisori, oferă nu doar explicația corespondenței sale (a fost martor ocular la multe momente istorice), a notării minuțioase a detaliilor ce țin de familia lui, ci și își exprimă dorința ca fiul să scrie într-o zi o carte:

Iată de ce mi-am amintit cele întâmplate acum 35 de ani și am hotărât să aștern aici, pe scurt, acea istorie pentru tine (V. B.). Asta pe scurt, dar atunci când o să fim împreună, ai să scrii o carte... [Beșleagă, 2016: 152]

Grigore Chiper, într-o cronică literară publicată în revista „Contrafort”, motivează apariția memoriilor prin trei argumente, care i se par evidente:

1. Personajul are suficiente calități pentru a suscita interesul cititorului contemporan. 2. Spațiul geografic, temporal, politic, cultural etc., traversate de tata Vasile, sunt extrem de dramatice, încât merită să fie puse în pagină ca mărturie despre o epocă înfiorătoare. 3. Existau, în familia Beșleagă, o serie de scrisori aparținând personajului său, care este substanța necesară de start într-un proiect mai ambițios, cel dus acum la bun sfârșit. [Chiper, 2016: 5]

Dincolo de acestea, se pare că Vladimir Beșleagă-fiul simte nevoia de a depăna retrospectiv acest destin în plinătatea detaliilor care l-au format, l-au modelat și l-au definit, pentru a-și oferi o șansă în plus de a-și explica, de a reevalua niște gesturi, acțiuni. Există în această modalitate sinceră, obsedată de adevăr de a-l prezenta pe tata un amestec de sentimente foarte contradictorii: ironie, dragoste, admirație, duioșie, insatisfacție. De asemenea, această imagine neretușată justifică ne-dorința fiului de a vorbi sincer despre tatăl său atât de mult timp. Dar memorialistul Beșleagă a simțit momentul când nu doar poate, dar și dorește să prezinte un adevăr, credem, durut, nu întotdeauna confortabil. În scriitura lui s-au reflectat sensibilitatea, neliniștile și obsesiile fiului-narator.

Eugen Simion consideră că „[...] memoriile nu sunt niciodată modeste. Ele propun implicit sau explicit o morală de viață și un model de viață.” [Simion, 2002: 16] Iar aceste memorii confirmă ideea că este necesar să găsești o doză de curaj pentru a dori să depășești niște frustrări și a prezenta, cu bune și cu rele, un model de viață, o mentalitate la care te raportezi.

Memoriile lui Vladimir Beșleagă se compun, după cum indică și titlul *Tata Vasile în 73 de episoade și XIV scrisori*, din două părți, îmbinând și două tipuri de narațiune autobiografică: memorii și scrisori. Cele 73 de episoade memorialistice povestesc cronologic momente biografice ale tatălui, pornind de la părinții și rudele acestuia, continuând cu momente marcante din copilărie, tinerețe și finalizând cu perioada când naratorul a fost omniprezent în viața acestuia. Partea epistolară cuprinde 14 scrisori din corespondența tatălui cu fiul, soția și mama,

din perioada de detenție², care, în esență, reprezintă corpul documentar al operei. Grigore Chiper consideră această parte a cărții de o importantă valoare:

Valoarea acestei corespondențe este inestimabilă în contextul în care scriitorul depune mărturie despre o epocă relativ îndepărtată și închisă, cu puține materiale scoase din arhive. [Chiper, 2016: 5]

Astfel, în episoade narează, rememorând, scriitorul-narator Vladimir Beșleagă, iar în scrisori preia firul narativ tata Vasile, confirmând sau completând momente din prima parte a cărții.

Memoriile lui Vladimir Beșleagă, în partea compusă din episoade, s-ar înscrie, în termenii lui E. Simion, în tipologia în care „personajul central nu este cel ce scrie (și se confesează), ci altcineva.” [Simion, 2002: 35] În centrul discursului memorialistic stă figura tatălui, un personaj care este un altul. Astfel, ecuația-tip (autor = narator = personaj) este modificată, iar naratorul apare ca personaj ce se raportează la figura centrală a tatălui.

Narațiunea lui Vladimir Beșleagă nu este lineară, ci episodică, accentuând nu doar ideea de rememorare pe urmele altora, deoarece nu le-a cunoscut personal, ci și ideea de selecție. Or, naratorul, în dorința de a crea o imagine a tatălui său, operează o triere a amintirilor. Principiile acestei trieri nu sunt întotdeauna clare, deși, de cele mai dese ori, naratorul dorește ca episoadele să fie interesante, memorabile, caracterizându-se printr-o pregnantă forță evocatoare, dar și ironică.

Vladimir Beșleagă narează traseul de devenire a tatălui, din memoriile altora: vecini, neamuri, bunei, mamă, „personaje”, „mălăieșteni”, dar și din amintirile tatălui. El devine un narator-voce al unei colectivități de oameni care l-au cunoscut în diverse manifestări și ipostaze. Astfel, el reconstituie evenimente, interpretează memoriile, atitudinile deja existente, peste care se suprapune și viziunea proprie despre tatăl său, care trebuie percepute prin prisma adevărului filtrat de imaginația unui scriitor de excepție.

Începutul primului episod pare să definească esența și caracterul tatălui:

Fiind primul născut în familia lui Luca și a Nataliei, Vasile era cel mai iubit, dar... și cel mai pus pe pozne copil dintre toți. Prima ar fi aceasta. [Beșleagă, 2016: 9]

Acest spirit de aventură îl va păstra pentru întreaga viață; el va fi sursa multor clipe frumoase, dar și, în mare parte, cauza neplăcerilor. Vladimir Beșleagă descrie peripețiile tatălui, numindu-le *pozne*, iar atitudinea față de acestea este ambiguă. Cititorul poate doar să intuiască nuanțe ironice, de admirație sau chiar supărare. Dat fiind faptul că numărul lor a fost destul de mare, autorul doar secvențial reconstituie viața tatălui, având la bază confesiunile acestuia, dar și un șir de investigații a vieții părintelui și a satului natal. Episoadele în care nu se narează direct despre tata Vasile apar pentru a prezenta anumite evenimente social-istorice, care, la rândul lor, motivează acțiunile personajului central, dar și a consătenilor acestuia. Deși autorul-narator pare neutru în unele episoade, iar în altele revelează prea multe detalii, este cert că fiul era sigur nu doar de dragostea mamei pe care o venera, dar și de cea a tatălui. Conștientizarea acestui sentiment devine tot mai pregnantă cu timpul.

Tata Vasile era mândru de unicul său copil, și acela fiu, iubindu-l la nesfârșit. Această mândrie se manifesta prin dorința neconținută de a se lăuda. Tatăl își lua copilul cu

² Vasile Beșleagă a fost arestat pe 26 septembrie 1950, judecat pe 5 ianuarie 1951 și condamnat la 20 de ani de detenție în colonie de muncă corecțională în Ural, localitatea Ivdel. Dar termenul i-a fost redus, în urma amnistiei, pentru 3 ani și 9 luni (1954). La Ivdel s-a îmbolnăvit și a fost transferat în Uzbekistan, Ciuama.

el „să se fâlească” față de prieteni, dar încă mai timpuriu, când fiul era mic de tot, putea să-și scoată fiul gol-goluț și, dându-se la gard, să-l arate trecătorilor pe drum. Această dragoste pe linie paternă a fost o constantă în neamul lui Vladimir Beșleagă: de la bunelul Luca și până la Vladimir Beșleagă însuși. Exista o mutuală legătură între bărbații familiei, o dorință de a fi aproape. Fiind copil, Vasile obișnuia să fugă la tatăl său după ce făcea vreo *pozna*, considerându-l apărătorul lui. Devenind el însuși tată, a perpetuat această dragoste. Astfel se explică faptul că tatălui îi plăcea să-și ia fiul cu sine, considerându-l, părintește, deosebit.

Alegerea numelui pentru fiu este și ea o manifestare a dorinței de a-l face deosebit. Prenumele dat la naștere, pe care tatăl Vasile l-a ales pentru fiul său, era Adolf, un nume cu totul neobișnuit nu doar pentru Mălăiești, dar și pentru Basarabia. Atât de mult a îndrăgit numele unui matematician german, pe care l-a găsit într-un calendar, dar și dorindu-i o soartă neobișnuită fiului său, încât îl înzestrează cu acest prenume exotic. Aspirația și-ar putea avea rădăcinile în niște complexe proprii. În această ordine de idei, Maria Șleahțițchi consideră că tata Vasile trăiește „un fel de revoltă nedeclarată în fața destinului său, de unde ar putea să i se tragă și înclinația spre „isprăvile” care i-au pus în pericol familia” [Șleahțițchi, 2016: 66]. Confirmăm această aserțiune, invocând atitudinea tatălui Vasile față de soția sa. În paginile memoriilor putem găsi câteva momente în care se declară direct că tata se considera mai deștept decât mama naratorului. În Episodul nr. 18, autorul nu doar semnalează că tatăl avea opt clase terminate de care era mândru, dar și reconstituie amintirile tatălui despre încercarea de a-i da educație tinerei sale soții:

– Am dat-o pe Jana la școala serală... I-am angajat învățătoare acasă... A început bine... [...] Degrabă s-a lăsat... [Beșleagă, 2016: 44]

Ne-dorința mamei de a merge la școala sovietică este justificată de fiu prin faptul că era o școală proastă, astfel manifestându-și nu doar loialitatea față de mamă, dar și propria atitudine față de calitatea studiilor în acea școală. În contrast, Vladimir Beșleagă își exprimă admirația față de cunoștințele mamei, pe care, presupune el, le avea de la frații săi. În același episod, naratorul povestește de un alt gest educativ al tatălui:

– Am dus-o pe mamă-ta la Odesa, mai povestea cu mândrie Vasile. A văzut teatrul. I-a plăcut tare... [Beșleagă, 2016: 44]

Tata Vasile era conștient că soția era foarte muncitoare, însă cu puțină carte, dar averea acesteia și proveniența tatălui ei îl ținea, oarecum, încorsetat. Mai târziu, anume din cauza socrului, considerat culac, nu a fost primit în partid. De aceea, tata Vasile se străduia să se afirme prin capacitățile sale. De asemenea, un orgoliu înnăscut l-a motivat să se ocupe de-a lungul anilor cu lucru de secretariat, contabilitate, „la scris la cancelarii”, cu alte cuvinte „scioturi, masă, scaun și telefon”. Pe de altă parte, „el nu prea se repezea la munca cu brațele, mai degrabă cu condeiu”. Or, ocupând aceste funcții, tata Vasile putea conta pe stima consătenilor. Contrar așteptărilor tatălui, atitudinea rudelor și a consătenilor era contradictorie, deoarece contradictoriu era Vasile Beșleagă însuși. Avea o calitate înnăscută de a se orienta foarte bine în conjunctura timpului, să analizeze situația și să profite de ea. Deși se trăgea din familie săracă, a făcut tot posibilul să se căsătorească cu o fată din familie înstărită. A putut să se ajusteze diferitor regimuri, dar „avea trecere la comuniști”. Vladimir Beșleagă explică esența așa-numitei „treceri” prin capacitatea de a câștiga încrederea, „ca să se poată apăra de eventuale acuze și reprimări” [Beșleagă, 2016: 48]. Paradoxală este și situația divorțului cu mama naratorului, dar a continuat să trăiască cu ea în aceeași casă și, astfel, să se

ocupe de educația fiului său. Putem doar presupune la ce poziție socială ar fi putut ajunge acest om ambițios, dacă nu ar fi avut patima paharului. Aceste detalii par să justifice o serie de aprecieri, pe care autorul le reproduce după niște înscrisuri pe bandă de casetofon:

Nu l-am putut înțelege pe tat-to Vasile, ce fel de om îi el! (Ilie Beșleagă). Tată-tău Vasile era și așa și așa. (Ilie Beșleagă) [Beșleagă, 2016: 48]

Deși ambivalent în comportament, naratorul apreciază iscusința tatălui de a ieși basma curată din multe situații neplăcute nu doar el însuși, dar ajutându-i și pe alții, declarând deschis:

Oricum ar fi fost, dar Vasile Beșleagă i-a ajutat pe mulți la nevoie, i-a scos pe mulți din foc, pe când el – au fost cazuri – a rămas, uneori, pe dinafară... [Beșleagă, 2016: 48]

În Episodul nr. 47, Vladimir Beșleagă povestește despre momentul când tata Vasile a scăpat „de doi ani de zile muncă”, răscumpărându-se cu 2000 de ruble. Deși nu este sigur de cauza reală a acelei judecăți, naratorul, fără lipsă de admirație, scrie:

Așa că și de data aceasta a știut să iasă... uscat din apă. Ce vină a avut, nu știu... Presupun că a acoperit pe cineva, care urma să fie pedepsit de autorități... [Beșleagă, 2016: 86]

Optând pentru nevinovăția tatălui, autorul-narator confirmă încă o dată că era ceva firesc ca tata să acopere vina cuiva, să și-o asume, deși putea pătimi singur.

Episodul nr. 21 pune în opoziție două atitudini ale părinților față de fiu. Deși ambii părinți își iubeau fiul și de dragul lui au stat împreună și după divorț, tensiunea dintre ei a spulberat mitul copilăriei ideale, influențând psihicul copilului. Astfel se explică expresia seacă „ține la mine”, prin care descrie afecțiunea tatălui, opusă unui frumos elogiu dragostei de mamă:

Iar ceea ce mi-a luminat și încălzit copilăria a fost dragostea mamei. O afecțiune aleasă și rară, pe care o poate avea și trăi o ființă atât de fragedă și curată cum era mama mea când m-a adus pe lume – la 17 ani [...] tot ceea ce a avut mai sfânt și curat în inima ei, mi-a dăruit mie. Iar eu tot ce am în inima și sufletul meu, de la dânsa mi-a venit, iar prin dânsa de la înaintașii noștri... [Beșleagă, 2016: 49]

Nu putem afirma că amintirile abundă în scene lirice, în care se întrezărește o atitudine dulceagă, de copil alintat. Dar incontestabil este faptul că este necesar de amintit acele câteva, în care, fiul este copleșit de duioșia tatălui, neașteptată și, oarecum, dezarmantă. Astfel, memorabilul Episod nr. 24 îl prezintă pe tata Vasile în rol de inițiator în minunile satului și ale naturii. Ducându-l cu bicicleta, cu mult timp înaintea răsăritului de soare într-o parte a satului, numită Țibulca, tata își îndeamnă fiul să guste apă dintr-o fântână deosebită, care nu avea atributele unei fântâni obișnuite. Tata rupe o frunză mare de varză, pe care o umple cu apă și i-o oferă fiului. Deși nu a înțeles farmecul gestului, fiindcă apa se scursesese prin orificiul din frunză, micul Adic minte, confirmând gustul dulce al apei. Minunea avea să se producă însă mai târziu, odată cu răsăritul soarelui. Momentul este evocat cu deosebită plasticitate a cuvântului:

Cum țineam în palme frunza aceea de varză, lată, grasă, cu vine pronunțate, pe care rămăseseră stropi de apă jucându-se între ei, a izbucnit de peste creasta dealului, din

răsărit, soarele, MÂNDRUL SOARE, care a săgetat picăturile din fața ochilor mei, transformându-le în diamante care mi-au vrăjit privirea cu lumina lor ca din basme...

Neuitată pentru toată viața apa vie din FÂNTĂNIȚA de la ȚIBULCA... [Beșleagă, 2016: 52]

Rememorarea din cartea lui Vladimir Beșleagă pare să fie o căutare de asemănări, dar și confirmarea diferențelor ce existau între cei doi bărbați ai familiei. Așa cum tata Vasile avea sentimentul că este altfel, poate mai bun și merita mai multe, la fel și micul Adic de mic simțea că exista în el ceva ce îi permitea să se știe mai altfel decât ceilalți copii de seama lui (Episodul nr. 25). Era și micul Adic pus pe pozne, „copil șotios”, dar, după cum mărturisește naratorul, acestea le făcea la îndemnul prietenilor „mai căpățânoși”.

Tatăl nu l-a bătut niciodată, deși avea o fire bătăușă. Ceea ce ține minte însă naratorul este că l-a lovit în creștet cu latul de placaj al patefonului, pentru că a preferat să rămână cu mama după o ceartă a părinților. Paradoxal, dar anume acestei întâmplări Vladimir Beșleagă îi datorează, declară ironic naratorul, dragostea față de muzică:

Dar efectul a fost colosal: am îndrăgit de atunci, pentru tot restul vieții, muzica – cea mai sublimă dintre toate artele... [...] Poate că dacă nu mă măsluia tata cu patefonul în creștet rămâneam surd pentru toată viața... [Beșleagă, 2016: 69]

Setea de carte, dar și ambițiozitatea, pare că le-a moștenit tot de la părintele său (Episodul nr. 41). Iar rezultatele de „foarte bine” din prima până-n ultima zi de școală au satisfăcut așteptările tatălui, făcându-l și mai mândru de fecior, pe care dorea să-l vadă nu un medic simplu, ci chirurg.

Tatălui îi plăcea să-și ia feciorul în mici călătorii, familiarizându-l cu diverse locuri și oameni, iar fiul acceptă aceste plimbări ca pe niște adevărate lecții, deși nu o declară direct. Astfel, cu tata merge să privească Nistrul, cu tata merge la Tiraspol, Odessa și privește în lunetă la „maaaarea Mare Neagră”. Tot cu el a făcut câteva călătorii la Chișinău și Kongaz. Cu tata vizitează muzeul cu inima lui Kotovski și tatălui îi datorează cunoașterea adevărului despre așa-zisul erou Kotovski. Fiind la universitate, Vladimir Beșleagă încearcă să afle ce știe profesorul de istorie despre moartea lui Kotovski, dar auzind altceva decât știa deja, își concluzionează amintirea afirmând:

Tata știa mai bine decât profesorul universitar îndoctrinat și îndobitocit... [Beșleagă, 2016: 75]

Imaginea tatălui este concepută drept sursă de încredere indiscutabilă, martor ocular al multor momente din istoria nu doar din partea stângă a Nistrului, ci și a Basarabiei. În cartea de memorii, Vladimir Beșleagă trece în revistă un șir de evenimente, date ce pot fi verificate sau inedite: ocuparea satului de nemți, apoi de ruși, venirea românilor, retragerea acestora etc. De multe ori, cele narate de tatăl Vasile schimbă percepția fiului despre anumiți oameni și faptele acestora.

Deși de-a lungul celor narate, autorul-narator contestă comportamentul tatălui față de mama, cititorul atent poate observa că tata Vasile, în calitate de cap de familie, reușește să-și protejeze familia, să o asigure cu de toate, profitând, de nenumărate ori, de poziția sa. Dar și familia, în special prenumele fiului dat la naștere l-a salvat de moarte. Tata Vasile era acuzat de colaborare cu partizanii și, după lungi bătăi și interogări, îi veni în minte să le

arate anchetatorilor pașaportul cu fiul înscris cu prenumele Adolf. Pretinzând că l-a numit „din mare simpatie față de Führer”, tata Vasile a reușit să scape³.

Dar *poznele* tatălui nu se opresc. În anul 1950, în urma reviziei la locul de muncă, tata Vasile este arestat și condamnat pentru „delapidare a bunurilor cooperativei”, în care activa în calitate de contabil. Scena judecății tatălui (Episodul nr. 60) este prezentată în termeni ironici, deoarece mama, ale cărei plângeri au dus la controlul frontal „al activității și stării financiare a cooperativei”, în ziua judecății, împreună cu bunica Natalia și mătușa Maria căutau posibilități să-i dea de mâncare și de băut bietului tata Vasile. Pare că fiul era sigur că tatăl se va descurca și în închisoare, fapt care s-a confirmat în comentariul fiului care compară studiile sale la Universitatea din Chișinău (1950-1955) cu „universitatea” tatălui din Ural și Uzbekistan (1950-1954), alături de personalități din URSS și România:

Pentru mine au fost, consider eu, niște ani sterili, pentru el însă plini de lecturi noi și interesante. [Beșleagă, 2016: 116]

Scena revenirii tatălui (Episodul nr. 62) este descrisă din cuvintele unei vecine, care era de-a dreptul teatrală, în care ambii părinți și-au asumat rolurile. Autorul-narator reconstituie momentul, surprinzându-le nostalgic calitățile de actori, dar regretă tensiunile ce au existat, în special, în anii de tinerețe. Cu aceeași nostalgie de fiu, naratorul își amintește în repetate rânduri:

Era un om care găsea limbă comună repede cu toți. Era săritor la nevoie. Era dornic de o vorbă de duh, de petrecere. De cumpăanii, cum se zicea pe atunci la noi? [Beșleagă 2016: 84]; „Tata, om inventiv și descurcăreț [...]”. [Beșleagă, 2016: 91]

Avea tatăl meu un simț al frumosului, mai exact spus, o plăcere de a se da de moldovean-român. [Beșleagă, 2016: 137]

Partea epistolară se compune, după cum am menționat mai sus, din 14 scrisori, care completează substanțial partea memorialistică, conferindu-i substanțialitate documentară. Astfel, trebuie să acceptăm realitatea că avem două imagini ale aceluiași personaj – tata Vasile. În această ordine de idei, Maria Șlehtițchi consideră că: „Una este imaginea fiului despre tată și alta este imaginea tatălui despre sine în lumea în care i-a fost dat să trăiască. Adesea aceste imagini nu coincid. Și asta sporește gradul de autenticitate a cărții. Este un fel de autenticitate a autenticității.” [Șlehtițchi, 2016: 65]

Scrisorile sunt precedate de un „Cuvânt de intrare”, semnat de autorul însuși. Aici el nu doar explică niște detalii cu referire la câmpul asociativ al cuvântului *închisoare*, ci și explică necesitatea acestora. Astfel ele fixează date, evenimente dintr-o „perioadă crucială în istoria URSS”, dar și confirmă că tata Vasile, „aflându-se între consângeni basarabeni, a revenit la identitatea lui românească”.

Deși esențialmente contestat, tatăl rămâne unul din spiritele care l-au marcat profund pe Vladimir Beșleagă. Într-un anumit sens, pentru autor, descoperirea efectelor puternice în evenimente aparent ne semnificative, a necesitat o mai mare măiestrie decât gestionarea crizelor din viața lui, dar și a tatălui, deoarece totul depinde de context, de

³ După cum afirmă autorul în Episodul nr. 52, numele nu putea avea nici o legătură cu Adolf Hitler, deoarece Vladimir Beșleagă s-a născut în 1931, iar Hitler a venit la putere în 1933. Prenumele Vladimir i-a fost dat la botez de preotul rus din satul natal.

crearea atmosferei și plasarea nuanțelor de suprafață în așa fel, încât implicațiile lor de adâncime să devină clare.

Memoriile lui Vladimir Beșleagă justifică, în accepția noastră, o motivație universală – fiul descoperă, în repetate rânduri, prin rememorare, detalii despre tata, reconstituind o imagine de care, voluntar sau involuntar, s-a detașat. Procesul scrierii, cu efect de catharsis, duce la alinare și conciliere, gesturi ce fac posibilă continuitatea. În momentul când tatăl este acceptat în totalitate, fiul poate trece într-o altă dimensiune de conștientizare a propriei sale personalități. Astfel, memoriile devin nu doar înregistrare a procesului psihologic care au făcut posibilă acceptarea, dar și captare a momentului reconcilierii.

BIBLIOGRAFIE

- Beșleagă, 2016: Vladimir Beșleagă, *Tata Vasile în 73 de episoade și XIV scrisori*, Chișinău, Editura Cartier.
- Birkerts, 2008: Sven Birkerts, *The Art of Time in Memoir*, Minnesota, Graywolf Press.
- Bortă, 2015: Victoria Bortă, *INTERVIU // Vladimir Beșleagă, despre tatăl Vasile și „zborul frânt”*, publicat la 19.12. 2015, accesat la data de 22.05.2018, disponibil la adresa: <http://www.ziarulnational.md/vladimir-besleaga-despre-tatal-vasile-si-zborul-frant/>
- Chiper, 2016: Grigore Chiper, „De la Domnul Sofian la Tata Vasile (Vladimir Beșleagă, *Tata Vasile în 73 de episoade și XIV scrisori*)”, în „Contrafort”, Nr. 3-4 (247-248), martie-aprilie, p. 5.
- Marino, 1968: Adrian Marino, *Introducere în critica literară*, București, Editura Tineretului.
- Simion, 2002: Eugen Simion, *Genurile biograficului*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Șleahțișchi, 2016: Maria Șleahțișchi, „Vladimir Beșleagă”, în „Scriptor”, Anul II, Nr. 7-8 (19-20), iulie-august, p. 64-65.